

kat szolgáltatva tovább növekedett. A leletanyag az elsődleges feldolgozás után a Dornay Béla Múzeumban került végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Nicklas Larsson és Nagy Nándor Norbert régészek, Gelencsér Ákos ásatási technikus.

SCHILLING LÁSZLÓ

278. Rétság, Király-haraszti (KÖH 87089)

(Nógrád megye) Ge

A kivitelezés közben előkerült lelőhely leletmentését (régészeti megfigyelés közbeni bontómunka) a Barátság-I. DN 400 kőolajvezeték kiváltó rekonstrukció munkálatai tették szükségessé. A munkát 2014. július 4–15. között végeztük el.

A lelőhely Rétság belterületétől ÉNy-ra, Rétság és Borsosberény határán, a Száraz-pataknak nevezett, jelenleg kiszáradt értől közvetlenül É-ra, egy dombhát D-i oldalában húzódik. A lelőhelyen 44 objektumot és 121 stratigráfiai egységet tártuk fel.

A vízfolyás É-i oldalán egy egykorszakos, közepesen intenzív császárkori germán (kvád) település képe bontakozott ki, különböző struktúrájú, félig földbe mélyített épületekkel és cölöpszervezetes objektumok nyomaival. Az épületek egyike jellegzetesen császárkori germán alaprajzú: a nagy méretű, enyhén földbe mélyített épület a falból kiugró oszlophelyekkel ellátott, meteteles bejáratral rendelkezik, a bejárat előtt ovális lemélyüléssel, közepén szabadtéri tüzelőhely enyhén átégett nyomával. Egy másik épület padlószintjén számos karólyukat dokumentáltunk (könnyűszerkezetek, talán szövőszék nyomai). Egy kisebb zónában különböző kialakítású, méhkas alakú és hengeres tárolóvermek sűrűsödtek. Egy kisebb, ovális munkagödörrel rendelkező, kerek kemence – szerkezete és a benne talált salak alapján – talán műhely lehetett. Egy széles sávban jelentkező fekete öntéstalajban másodlagos helyzetű, átégett házomladékokat találtunk, amelyekből nagy mennyiségű paticstot csomagoltunk el.

Az ér D-i oldalán nyitott szondából megállapítható volt, hogy a lelőhely szélén szórványos anyag jelentkezik a természetes feltöltődésben, de a települési objektumok (a nyomvonalban) nem terjedtek ki az egykori vízfolyás D-i oldalára.

A település leletanyagát zömmel kézzel formált dísz- és házikerámia jellemzi, kevés korongolt áruval. A leletanyagból a római kerámia (2–3. századi festett sávós áru, *terra sigillata*-töredékek) és egy üvegedény talptöredéke mellett nagy méretű, kúp alakú agyaghehézeket érdemes kiemelni. Fémkereső műszerrel két fibula, egy fémrög (ezüst?), egy tükörtöredék és egy bronzérem került elő.

A lelőhely egy sávját a Barátság korábbi nyomvonala elpusztította; kiterjedése nem volt vizsgálható, határai bizonytalanok.

A humuszolt terület 925 m² nagyságú volt, amelyből régészetiileg pozitív 592 m² volt. A feltárást a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ I. sz. regionális irodája végezte.

Munkatársak: Kovács Loránd Olivér, Nicklas Larsson, Nagy Nándor Norbert, Skriba Péter régészek; Gelencsér Ákos, Erdei Krisztina és Zsiga Zsolt régésztechnikusok; Sándor Lajos (fémkereső-műszeres kutatás).

MASEK ZSÓFIA

279. Sajókaza, Radvánszky-kastély (KÖH 16268)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, Ró, Á

A miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai 2014. május 5–20. között elvégezték a Balassi Bálint Általános Iskola bővítéséhez kapcsolódó megelőző régészeti feltárást. A megelőző feltárást a beruházás által érintett terület két, a korábbi próba-feltárások által lehatárolt területen került sor. Ez a DK-i részen lévő tervezett konyhaépület (felszín 1), másrészt az ÉNy-i részen, az iskolaudvaron elhelyezkedő épületbővítés területe (felszín 2).

Az iskolaépülettől DK-re elhelyezkedő 116 m² kiterjedésű felszín 1 jelű területen összességében 11 régészeti korú objektumot határoztunk meg a gépi humuszolást követően. Három bronzkori tárológödör mellett 1 bronzkori kemence került napvilágra, a római császárkora 2 gödör képviseltette, míg az előkerült 1 kút, 1 kemence és 2 gödör az Árpád-korhoz kapcsolható. A terület feltárása során kiemelendő a feltárt 2 korszakból származó kemence, valamint az Árpád-kori kút, melynek betöltéséből egy ló csontvázának számos, anatómia rendben lévő csontja került felszínre. Az objektumok átlag 150–200 cm-es mélységben kerültek elő a sárga homokos jellegű, mélyebben agyagos altalajba ásva. A kutatási terület DK-i részén, a próbafeltárást során már azonosított kevert rétegekben a tervezett beruházás teljes mélységének (-350 cm) vizsgálatára gépi erővel 180 cm széles és 450 cm hosszú kutatóárkot nyitottunk, melyből régészeti korú objektum, jelenség nem került elő.

Az iskola belső udvarán, a mai épületektől Ny-ra, illetve DNy-ra, a tervezett épületbővítés helyén nyitottuk meg a 171 m² összterületű felszín 2. jelű kutatási területet. Ezen a kutatási területen összesen 15 régészeti korú objektumot azonosítottunk be. Az egyetlen bronzkori kerámiát tartalmazó cölöplyuk mellett a római császárkora köthető 4 cölöplyuk, 3 faszenes betöltésű négyzetes gödör és 4 égett szélű négyzetes gödör került felszínre. Az Árpád-kort ezen a területen csupán 1 gödör képviseli, valamint ezen a területen sikerült beazonosítani 2, feltételezhetően a közelben elhelyezkedő Radvánszky-kastélyhoz kapcsolódó újkori (18–20. századi) leletanyagot tartalmazó nagy méretű, de sekély szemetesgödört is. Az átlag 120–150 cm-es mélységben jelentkező objektumok a kutatási terület K-i háromnegyedében összpontosultak, a Ny-i negyedben régészeti objektumot, jelenséget nem találtunk. A terület kiemelt érdekessége a sűrűn elhelyezkedő faszenes és égett szélű, a római császárkorból származó négyzetes gödrök.

GÁL VIKTOR

280. Sarkad, Vár-tábla, földvár (Vártábla, földvár) (KÖH 50059)

(Békés megye) B, V, Sza, A?, Á?

Az MNM NÖK elvégezte a Sarkad–Vár-tábla, földvár régészeti lelőhelyen, a 0700/13 hrsz.-ú ingatlanon a kutatási tervhez kapcsolódó műszeres lelőhelyfelderítést és feltárást.

A kutatást a Körös-vidéki késő bronzkori és vaskori településtörténeti kutatások régészeti projekt munkálatai tették szükségessé. A humuszolt terület 6 m² nagyságú volt.

A lelőhely a Dobostról Sarkadra tartó műúttól É-ra, a Feketeéri-csatorna meandere által közrefogott platón, az egykori Fekete-Körös kiszáradt medrétől É-ra helyezkedik el. A szántóföldi művelés alatt álló területen a szántás után még jól azonosítható az egykori erődítés sáncvonala. A környező sötétbarna színű talajhoz képest sárga, sárgás-barna színű a sánc megma-

radt vonala. Enyhén érzékelhető szintkülönbség is a sánc környékén. Maga az erődítés a lelőhely D-i részén helyezkedik el.

A kutatási tervnek megfelelően elsősorban az erődítés és a település szerkezeti azonosítását és korszakolását, valamint további laborvizsgálatokhoz minták gyűjtését végeztük el. Ennek érdekében terepbejárásokat folytattunk, amelyek során egyértelműen kiderült, hogy a legintenzívebben a késő bronzkori Gáva-kultúra lakta ezt a területet. Előkerültek továbbá középső vaskori, római császárkori (szarmata) és Árpád-kori leletek is. A terepbejárások során kézi GPS segítségével rögzítettük a leletanyagot, valamint sikerült a még azonosítható sáncvonalat rögzítenünk. A geofizikai kutatások során összesen 33 200 m² területet vizsgáltunk meg, amely során sikerült azonosítani az erődítés árokrendszerét és további régészeti jelenségeket. A geofizikai kutatásokkal párhuzamosan felszín közeli talajtani térképező fúrásokat végeztünk a magnetométeres felmérés alapján kijelölt frekvenciált területeken. A kutatást a D-i sáncárok szakasz átvágásával zártuk le. A kijelölt 1×10 m-es kutatóárkunat felosztottuk 3 db 1×2 m-es tesztszelvényre (6 m²). Az ásátás során egy kb. 7 m széles és 2 m mély, rétegzett, paticsal és kerámiatöredékekkel sűrűn kevert betöltésű árkot találtunk.

A korábbi kutatási eredmények részben beigazolódtak. Az MRT kutatások során feltételezték, hogy egy késő bronzkori erődítéssel, erődített településsel van dolgunk. A 2014-es kutatások szerint a földvár és körülötte elhelyezkedő település nagy valószínűséggel a késő bronzkori Gáva-kultúrához köthető. Zavaró körülmény azonban a késő bronzkori és vaskori leletanyag mellett a késő avar kori vagy Árpád-kori kerámiatöredékek jelenléte a sáncárokban. A sáncárokban vett 14C minták eredményei alapján azonban egyértelművé vált, hogy az árkot újra tisztították a Kr. u. 8–9. században (vagy akkor létesítették?).

A feltárás munkatársai: Kiss László Levente, Kovács Sándor technikusok.

BÓKA GERGELY

281. Sály határa (Kunhalmok és földvárak rehabilitációja projekt)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **U, B, V, Lt, Á, Kk, Kú**
A több névvel és nyilvántartási számmal rendelkező őskori és Árpád-kori magaslati/erődített településen, valamint középkori lakótorony területén a Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területein projekt (KEOP-3.1.2./2F/09-11-2013-0041), 1. alprojekt keretében végeztünk kutatásokat 2014. október 9. – november 28. között.

*Latorvár (lakótorony) (KÖH 16301):*⁷⁶ A 13. századi falcsontok közvetlen közelében kijelölt 4 szelvényben a korábbi kutatás által feltételezett alapozási árkok nyomát nem tudtuk dokumentálni, a kutatóblokkokban csupán a kibányászott sziklafelszínt, illetve az egykor ledőlt falak maradványait találtuk.

Latorvártető (KÖH 16300) (őskori erődítés): Az őskori sáncot az erődítés DNy-i végében, egy 1×11 m-es kutatóárokkal vágtuk át. A csak földből készült sánc belső oldalán egy sekélyebb, a külső oldalán egy mélyebb árkot, betöltésében néhány bronzkori kerámiatöredéket találtunk. Az őskori erődítési

vonalak épebb részeinek morfológiája alapján feltételezzük, hogy a külső, mélyebb árkon kívül is található még egy sánc, de ezt a növényzeti fedettség miatt már nem tudtuk megkutatni. Az őskori sánc DNy-i kiszögellésében elvégzett geofizikai felmérésen semmilyen régészeti objektumot nem találtunk.

A fémkereső műszeres kutatások során a lelőhely területén további, az ásátás alkalmával nem igazolt korszakok (kelta kor, 15–16. század) leleteit is megtaláltuk. Az Árpád-kori sáncvonalon belül található nagyobb halom területén koporsószerkezetek kerültek elő, mely – Gálffy Ignác 1900-as ásátási beszámolója alapján – feltételezhetően egy templom körüli temetőhöz tartozhat. A területen további kutatásokat tartunk szükségesnek.

Őrsúr vára (KÖH 16480) (Árpád-kori erődítés): Az Árpád-kori erődítés DK-i, elkeskenyedő végén az 1979-es sáncátvágás, valamint a sáncok által közrefogott, korábban lakódombként azonosított halom 1982-es kutatóárknak hitelesítésére került sor. A földvár K-i sáncvonalán észlelt 1 m³-nyi fémkeresős bolygatás területén nyitott szelvényben is megvizsgáltuk az erőteljesen átégett sáncrészek belső szerkezetét. A régészeti kutatás eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy az Árpád-kori sáncnak mindenütt van valamilyen mértékben megmaradt őskori (valószínűleg kora vaskori) előzménye, melyet az Árpád-korban a plató széle felé egy fa-föld szerkezetű alappal kiszélesítettek, majd a tetejére egy szárazon rakott kőfalat is emeltek. A sánc teste mindenütt nagy mennyiségű őskori leletanyagot tartalmazott, mely alapján meghatározhattunk egy középső neolitikus (Szakálhát-Bükk) és egy késő bronzkori–kora vaskori településhorizontot. A földvár belsejében található „lakódombról” kiderült, hogy egy gyors ütemben, különböző ős- és Árpád-kori rétegekből összehordott, mesterséges halomról van szó, ám területén semmilyen épület nyomát nem sikerült megfogni. A felső rétegekből, kb. 80 cm mélyen előkerült egy 11–12. századi, balti típusú balta alakú csüngő is, mely támpontot adhat a domb keletkezéséhez is.

Munkatársak: Kertész Gabriella Nikoletta, Bacskai István, Bakos Gábor, Dallos Dániel, Dorkó Tamás, Fekete László, Gregóczi Gergő, Gyárfási József, Hajdú István, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Simon József, Toronya Zsolt, Tóth Krisztián.

KIRÁLY ÁGNES – SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

282. Sály határa (Szélessávú körzethálózati fejlesztések projekt)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **U, R?, B, Kö**
A Gazdasági Operatív Program keretében zajló Szélessávú körzethálózati fejlesztések tárgyában megvalósítandó GOP-3.1.2-12-2012-0018 azonosító számú pályázat részeként kiépítendő optikai kábel projekthez végzett a Herman Ottó Múzeum előzetes régészeti dokumentáció készítéséhez kapcsolódó terepbejárást 2014. szeptember 18. és október 2. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye DNy-i részén.

Dorgó-dűlő Dél (KÖH 87619): E terepi munka során került elő a lelőhely Sálytól 1 km-re ÉNy-ra, a Dorgó-dűlő D-i részén, a Kecse-kő-tetőtől 800 m-re DK-re, a tető alatti domboldalon. A környező területet legelő, vagy erdő fedte, de a földút két oldalán beszántott sávokban, egy 60×40 m-es területen néhány neolitikus vagy rézkori pattintott kőeszköz került elő.

Dorgó-dűlő Észak (KÖH 87621): Ennek során került elő a lelőhely 1,3 km-re, a Dorgó-dűlő nevezetű terület É-i részén, a Kecse-kő-tetőtől ÉK-re, egy kisebb platón. A területet legelő

76 A korábbi régészeti tevékenységről a jelentést ld. RKM 2002, 147–159.